

REFLEXIONS EN VEU ALTA

sobre enregistraments sardanistes quasi centenaris

Al meu primer article titulat "Patrimoni cultural català a 78 rpm " publicat al número 219 de "SOM" feia unes reflexions als que vulguin entrar en aquest fascinant món de la música antiga. Ens troben en un entorn on la perfecció de so ni existeix ni es imaginable. El fet de poder escoltar algun so definit ja es considera un miracle. Aquells vells discos, com tot, tenien el seu manual d'instruccions entre les que hi figuraven les següents

- A.- Mantenir els discs aïllats de tot material per assegurar que el fregament no malmetí el solc.
- B.- Aïllar-los de la pols que es diposita dins el solc
- C.- Estrenar agulla cada vegada que s'escolta un disc.

I tot això perquè?. Doncs per que el desgast dels materials emprats , l'acer de les agulles i la pasta dels discos, podria afectar a la secció del solc, fet que alteraria indefectiblement el so. Es produeix l'anomenat "fregit".

La manipulació de la majoria de discos que han arribat fins als nostres dies, no ha set la correcta; més be tot el contrari. Algun d'ells s'ha recuperat de contenidors de brossa, de baguls plens de pols i fins i tot d'algun hort.

Aconseguir avui, una bona gravació, es com trobar una agulla en un paller. El millor conservat s'ha tocat, i moltes vegades, amb agulles inadequades. Per aquesta raó considero que és una gran sort i poc menys que un miracle aconseguir una bona gravació. Tot i això avui l'escoltem millor que llavors amb aquells màgics artefactes.

La valoració de la qualitat de la gravació es purament subjectiva. No se li pot exigir la mateixa qualitat de so a un disc gravat l'any 1.905 que el 1.925 o 30. Hi ha que situar-se estrictament a l'època en que fou gravat.

Tot aquest comentaris venen al cas per justificar una posició personal. Quan algú escolta una gravació feta abans dels anys 20 i em diu: "sona be; però rasca una mica... se s'escolta un soroll de ... es nota que ...". En aquest moment , amb una certa desil·lusió per part meva, descobreixo que l'oient està fora de joc, no sap en quina època es troba. En poques paraules sols hi cap una disjuntiva: o desconeix on s'ha posat o li manca preparació.

Mes d'una vegada he fet una gravació d'uns 3.00 minuts, de qualitat deficient, tan sols per escoltar durant uns quants segons algun detall interessant de bona qualitat de solistes i /o de conjunt. Es com restaurar un mural antic. El que s'ha malmès del tot es deixa en blanc i la resta es restaura. Val més poc que res.

Fetes totes aquestes consideracions passo a comentar algunes gravacions històriques a les que feia esment en l'anterior número de SOM.

Abans voldria ser capaç d'explicar el so de les cobles a inicis del segle XX. D'entrada soc benèvol dient que sonen a banda municipal i alguna també a banda militar. Això no seria cap novetat si no parléssim de sardanes. Amb aquestes interpretacions pots desfilars, ballar un pas doble, una masurca i, fins hi tot, una sardana. Quan creia que tot això ja s'havia superat descobreixo la realitat i tots els meus coneixements s'ensorren com un edifici en estat precari d'equilibri, fet greu donada la meva professió.

I encara es mes gran la meva perplexitat quan comprovo que aquest era el so d'unes cobles dirigides per grans i reconeguts mestres, no tal sols de les sardanes si no també de la música en general. Es que això surt de les golfes del subconscient dels mestres on s'hi ha acumulat al llarg del temps?

Sigui com sigui, escoltant aquestes gravacions, hom comprova que la reforma de la cobla encara no ha tocat fi. Destaquen especialment la potència dels sons greus, uns sons que fins avui no podria associar amb els instruments que mostren les fotografies d'època. Un famós compositor i instrumentista en sentir aquestes gravacions li semblava que eren tubes: però tampoc hi posaria les mans al foc.

Jo em pregunto: oi que seria bo explicar-ho? Aquestes gravacions no ens han de posar les galtes vermelles. No són de rebut excuses com desídia, ignorància, falta d'interès, desconeixement...Crec que un poble culte com el nostre no es pot permetre la lleugeresa d'amagar-ho tot sota l'estora.

Fets tots aquests considerants passo a comentar breument una de les gravacions compreses en el llistat publicat en el número anterior.

Gravació: **“La pubilla ampurdanesa”** (sic) Autor. Josep Serra.
Intèrpret: “Cobla Ampurdanesa la Principal de la Bisbal” (sic)
Enregistrada a inicis de 1.905. Es el segon disc que grava la Principal de la Bisbal.
Qualitat de la gravació: Personalment no es excel·lent però si molt bona.

Aquest disc és una mica misteriós. D'entrada, sembla que és la primera gravació d'aquesta sardana. De moment no he trobat cap llistat on consti que la cobla Perelada n'hagués fet algun enregistrament anterior: però m'envaeixen moltes preguntes: com es possible que una sardana tan emblemàtica com aquesta, lloada pel mateix E. Morera, que la cobla Principal de Perelada estrenà, amb força èxit, a Barcelona per les festes de la Mercè de 1.902, que l'autor, en Josep Serra, director i component de la Perelada dóna el privilegi de fer la primera gravació a una cobla teòricament “rival”? Mirat des de tots els punts de vista jo no trobo cap explicació. Si algú la té, crec que molts li agrairíem que ens il·luminés.

En aquesta sardana podem escoltar i valorar els primers cants de tenora, típics de les sardanes de J.Serra, a càrrec d'un jove de 24 anys, l'Albert Martí. Es un disc de referència, de punt de partida, per estudiar la revolució del so i de l'estil de tocar de l'Albert.

De la mateixa manera es molt remarcable el so i l'estil d'interpretar de la cobla. Crec que l'interpretació que en fa la Principal de la Bisbal es molt avançada comparada amb d'altres cobles coetànies. Predominen, com de costum, els sons greus, però el resultant és més proper a una banda municipal que a una banda milita. També es altament xocant la barreja i la combinació d'aquest sons amb els cants de tenora on ja s'endevina l'estil de l'Albert.

També crida l'atenció el so de la tenora de l'Albert. Es un so net i clar: però no gaire diferent al de la resta de tenores de l'època. Passat el 1.915, surt l'autèntic so de la tenora de l'Albert. Això es pot apreciar clarament el 1.918 que grava “Per tu ploro” i especialment en “Lo cavaller enamorat”. Les cròniques d'època lloaven especialment aquesta interpretació. Es dóna la casualitat que també he restaurat la interpretació d'aquesta sardana que en fa, 30 anys mes tard, la Principal de la Bisbal amb el tenora solista en Ricard Viladesau. L'experiència es molt interessant.

La propera vegada seguirem comentant les singularitats dels primers enregistraments.

Antoni Torrent.